

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
9. februar 1999 *

I sag C-343/96,

angående en anmodning, som Pretura circondariale di Bolzano, Sezione Distaccata di Vipiteno (Italien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Dilexport Srl

mod

Amministrazione delle Finanze dello Stato,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af de fællesskabsretlige bestemmelser om tilbagesøgning af fejlagtigt erlagte beløb,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.-P. Puissechet (refererende dommer), og dommerne C. Gulmann, D. A. O. Edward, L. Sevón og M. Wathelet,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

* Processprog: italiensk.

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

- Dilexport Srl ved advokat Bruno Telchini, Bolzano

- den italienske regering ved afdelingschef, professor Umberto Leanza, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, bistået af statens advokat, Ivo Maria Braguglia

- den franske regering ved kontorchef Catherine de Salins og ekspeditionssekretær Gautier Mignot, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

- Det Forenede Kongeriges regering ved Lindsey Nicoll, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Enrico Traversa, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 5. marts 1998 af Dilexport Srl ved advokat Bruno Telchini, af Amministrazione delle Finanze dello Stato ved Ivo Maria Braguglia, af den franske regering ved Gautier Mignot, af Det Forenede Kongeriges regering ved barrister Nicholas Paines og af Kommissionen ved Enrico Traversa,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 28. april 1998,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved kendelse af 17. august 1996, suppleret ved kendelse af 28. oktober 1996, indgået til Domstolen henholdsvis den 30. september og den 31. oktober 1996, har Pretura circondariale di Bolzano, Sezione Distaccata di Vipiteno, i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt seks præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af de fællesskabsretlige bestemmelser om tilbagesøgning af fejlagtigt erlagte beløb.
- 2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en tvist mellem Dilexport Srl (herefter »Dilexport«) og Amministrazione delle Finanze dello Stato (herefter »myndighederne«) angående tilbagebetaling af forbrugsafgift på friske eller tørrede bananer og bananmel (herefter »forbrugsafgiften på bananer«).
- 3 Forbrugsafgiften på bananer blev indført i Italien ved lov nr. 986 af 9. oktober 1964 (GURI nr. 264 af 27.10.1964, s. 4580).
- 4 I dommen af 7. maj 1987, sag 184/85, Kommissionen mod Italien (Sml. s. 2013), fastslog Domstolen, at Den Italienske Republik havde tilsidesat sine forpligtelser i henhold til EØF-traktatens artikel 95, stk. 2, da den havde indført og opretholdt en forbrugsafgift på friske bananer med oprindelse i andre medlemsstater, herunder de franske oversøiske departementer. I en anden dom afsagt samme dag (sag 193/85, Co-Frutta, Sml. s. 2085) fastslog Domstolen desuden, at traktatens artikel 95, stk. 2, er til hinder for en forbrugsafgift, som rammer visse indførte frugter, såfremt den må antages at beskytte den indenlandske frugtproduktion.

- 5 Ifølge de for Domstolen fremkomne oplysninger under retsforhandlingerne var tilbagebetaling af afgifter som forbrugsafgift på bananer på dette tidspunkt navnlig undergivet bestemmelserne i artikel 91 i toldlovbekendtgørelsen, godkendt ved dekret fra republikkens præsident nr. 43 af 23. januar 1973 (GURI nr. 80 af 28.3.1973, herefter »tlb«), og i artikel 19 i lovdekret nr. 688 af 30. september 1982 (GURI nr. 270 af 30.9.1982, s. 7072), omdannet til lov ved lov nr. 873 af 27. november 1982 (GURI nr. 328 af 29.11.1982, s. 8599, herefter »lovdekretet af 1982«).

- 6 Det hedder i tlb's artikel 91: »Den afgiftspligtige har krav på tilbagebetaling af for meget erlagte beløb som følge af regnefejl ved fastsættelsen eller som følge af anvendelsen af en anden afgift end den, der er fastsat i toldtariffen for den ved toldberigtigelsen beskrevne vare, på betingelse af, at den pågældende fremsætter kravet inden for en ufravigelig frist på fem år regnet fra betalingsdatoen, og at kravet ledsages af den originale kvittering til attestation af, at betaling har fundet sted.«

- 7 Artikel 19 i lovdekretet af 1982 bestemmer:

»Foruden tilfælde, hvor der foreligger faktiske fejl, tilbagebetales fejlagtigt erlagt indførselstold og fejlagtigt erlagte produktionsafgifter, forbrugsskatter eller statsafgifter, såfremt det skriftligt godtgøres, at byrden ikke er overvæltet på andre, uanset om betaling har fundet sted før nærværende dekrets ikrafttræden.«

- 8 Kommissionen har, uden at være blevet modsagt, præciseret, at ifølge Corte Suprema di cassazione's fortolkning var bestemmelserne i tlb's artikel 91 ikke anvendelige på tilbagebetalingskrav, som hvilede på tilsidesættelsen af en retsregel, hvilke er undergivet forældelsesfristen på ti år, der er fastsat for søgsmål med påstand om tilbagebetaling af beløb betalt med urette ifølge codice civile's artikel 2946.

- 9 Forbrugsafgiften på bananer blev ophævet ved artikel 32 i lov nr. 428 af 29. december 1990 med titlen »Disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee (legge comunitaria per il 1990)« [bestemmelser om opfyldelsen af pligter hidrørende fra Italiens tilhørsforhold til De Europæiske Fællesskaber (lov om gennemførelse af fællesskabsbestemmelser 1990), GURI, supplemento ordinario nr. 10 af 12.1.1991, s. 1, herefter »1990-loven«] og der trådte i kraft den 27. januar 1991.
- 10 Ved lovens artikel 29 indføres der nye regler vedrørende »tilbagebetaling af de i forhold til fællesskabsreglerne underkendte afgifter«.
- 11 Det hedder i artikel 29:
- »1. Den femårige bortfaldsfrist ifølge artikel 91 i toldlovbekendtgørelsen, godkendt ved dekret fra republikkens præsident nr. 43 af 23. januar 1973, skal forstås således, at den finder anvendelse på alle ansøgninger om og søgsmål vedrørende tilbagebetaling af beløb betalt i forbindelse med toldbehandling. Med virkning fra den 90. dag efter ikrafttrædelsen af denne lov forkortes den ovennævnte frist og den ved lovbekendtgørelsens artikel 84 fastsatte forældelsesfrist til tre år.
 2. Indførselstold, produktionsafgifter, forbrugsskatter, tillægsafgiften på sukker og statsafgifter, der er opkrævet under anvendelse af nationale bestemmelser i strid med fællesskabslovgivningen tilbagebetales, medmindre byrden er blevet overvæltet på andre.
 3. Artikel 19 i lovdekret nr. 688 af 30. september 1982 — efter ændringer omdannet til lov nr. 873 af 27. november 1982 — finder anvendelse, når de opkrævede afgifter ikke er omfattet af Fællesskabets retsorden.

4. Krav om tilbagebetaling af de skatter og andre former for afgifter, som er nævnt i stk. 2 og 3, skal, når den hertil svarende udgift har påvirket virksomhedens indkomst, tillige meddeles det skattekontor, som har modtaget selvangivelsen for det pågældende skatteår. I modsat fald behandles kravet ikke.

...

7. Bestemmelsen i stk. 2 finder anvendelse på tilbagebetaling af beløb betalt inden ikrafttrædelsen af denne lov.

8. Bestemmelsen i stk. 4 finder anvendelse med virkning fra det skatteår, i hvilket denne lov er trådt i kraft.«

12 Ifølge indlæggene fra Kommissionen og den italienske regering, som ikke er blevet bestridt på dette punkt, skal 1990-lovens artikel 29, stk. 1, ifølge Corte Suprema di cassazione fortolkes således, at den deri nævnte bortfaldsfrist på tre år ikke kan have tilbagevirkende gyldighed.

13 Ifølge den nationale ret fortolker eller anvender de italienske retter lovens artikel 29, stk. 2, således, at myndighederne, med henblik på at modsætte sig tilbagebetaling af toldafgifter eller skatter, som fejlagtigt er betalt, kan påberåbe sig den formodning, at de pågældende afgifter og skatter sædvanligvis er blevet overvæltet på tredjemand.

14 Det fremgår af forelæggelseskendelsen og supplementet hertil, at Dilexport til statskassen havde indbetalt et beløb på 6 945 756 ITL i forbrugsafgift på bananer

ved indførsel, i 1988, af en sending bananer i fri omsætning i en anden medlemsstat; opkrævningen blev foretaget af Brenner Toldkammer i Italien.

- 15 Da Dilexport fandt, at beløbet var blevet betalt fejlagtigt, idet den pågældende afgift stred mod traktatens artikel 95, stk. 2, fremsatte selskabet forgæves tilbagebetalingskrav over for myndighederne. Senere rejste selskabet sag om betalingspålæg ved Pretura circondariale di Bolzano, Sezione Distaccata di Vipiteno, med påstand om, at Pretura pålægger myndighederne at tilbagebetale selskabet det pågældende beløb med renter beregnet med virkning fra selskabets betaling af afgifterne.
- 16 I forelæggelseskendelsen har den nationale ret bemærket, at 1990-lovens artikel 29, som denne er formuleret, findes at kunne skabe begrundet tvivl om, hvorvidt bestemmelsen er forenelig med fællesskabsretten, som denne er fastlagt i Domstolens praksis, f.eks. i dom af 9. november 1983 (sag 199/82, San Giorgio, Sml. s. 3595, og af 29.6.1988, sag 240/87, Deville, Sml. s. 3513), og at denne tvivl trænger sig på som følge dels af Kommissionens indlæg i den sag, der førte til Domstolens dom af 5. oktober 1995 (sag C-125/94, Aprile, Sml. I, s. 2919), dels af den praksis, som blev fulgt ved anvendelsen af disse bestemmelser.
- 17 Af disse grunde har Pretura di Vipiteno besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende seks præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal fællesskabsretten fortolkes således, at en medlemsstat er afskåret fra at indføre en ordning som den, der er omhandlet i artikel 29 i den italienske lov nr. 428 af 29. december 1990, hvorefter adgangen til at tilbagesøge afgifter, som er opkrævet i strid med fællesskabsretten, er undergivet frister for forældelse og bortfald samt bevisregler, der er forskellige fra og mere restriktive end de almindelige regler, der gælder i civilretten? Navnlig spørges, hvad angår princippet om, at de betingelser, som er fastsat i den nationale lovgivning for at udnytte adgangen til tilbagesøgning, ikke må være mindre gun-

stige end dem, der gælder for tilsvarende nationale søgsmål', hvad der skal forstås ved udtrykket 'tilsvarende nationale søgsmål'.

- 2) Er de grundlæggende principper i Fællesskabets retsorden til hinder for, at en medlemsstat — inden for et begrænset område, som kun vedrører den særlige sektor, der udgøres af en vis ensartet gruppe af fiskale afgifter, hvoraf langt den overvejende del er afgifter, som fællesskabsretten finder anvendelse på — indfører særlige undtagelsesbestemmelser, der skal begrænse adgangen til at tilbagesøge fejlagtigt betalte beløb, og som altså fraviger de almindelige regler for tilbagesøgning af fejlagtigt betalte beløb, jf. artikel 2033 i den civile retsplejelov? Navnlig spørges, om forbuddet mod forskelsbehandling kan fortolkes indskrænkende, og om det kan anvendes på en medlemsstats lovbestemmelser af den karakter, der er indeholdt i artikel 29, afsnit II, i lov nr. 428 af 29. december 1990, blot fordi de betingelser for tilbagebetaling af de fiskale afgifter, som er omhandlet i disse lovbestemmelser, og som fællesskabsretten finder anvendelse på, ganske vist er mere restriktive end de almindelige regler i civilretten, men dog i henseende til deres virkning er mindre tyngende end de særlige betingelser for tilbagebetaling, der er fastsat i artikel 29, afsnit II.

- 3) Er de nævnte grundlæggende principper i Fællesskabets retsorden til hinder for, at en medlemsstat — efter at Domstolen ved flere domme har kendt diverse afgifter såsom indførselstold, produktionsafgifter, forbrugsafgifter, til lægsafgift for sukker og forlystelsesafgifter, uforenelig med fællesskabsretten — vedtager en række processuelle forskrifter som dem, der er indført ved artikel 29 i lov nr. 428 af 29. december 1990, og som særlig begrænser muligheden for at anlægge sag med henblik på tilbagesøgning af de nævnte fejlagtigt betalte afgifter, som er opkrævet i strid med fællesskabsretten?

- 4) Er en lov som den i sagen omhandlede — der angives at være indført for at tilpasse den nationale lovgivning til Domstolens praksis — og vedtaget med mere end tre et halvt års forsinkelse i forhold til tidspunktet for afsigelsen af Domstolens dom, hvorved den medlemsstat, som har foretaget den forsinkede gennemførelse, har opnået en yderligere ugrundet berigelse, i strid med fællesskabsretten, navnlig under hensyn til hvad der er gjort gældende som bevis, men ikke antaget i dommen af 9. november 1983 i sag 199/82, San Giorgio, og er det navnlig ikke uforeneligt med fællesskabsretten at fortolke og anvende

nævnte artikel 29 på en sådan måde, at en formodning anses for tilstrækkeligt bevis — ud fra den antagelse, at 'forbrugsafgiften notorisk er blevet inkorporeret i prisen' — for, at afgiften er blevet overvæltet på tredjemand, med den følge, at tilbagesøgningskravet afvises?

- 5) Er det følgelig lovligt efter fællesskabsretten, at den nationale ret — eller dennes teknisk sagkyndige — blot med grundlag i sådanne simple formodninger fastslår, at afgiften er blevet overvæltet på tredjemand — hvilke formodninger anføres typisk at bestå i frie beviser, som dermed systematisk udelukker gennemførelsen af tilbagesøgningskrav, således som det har vist sig at være tilfældet i praksis, hvor Amministrazione delle Finanze dello Stato som den myndighed, der er debitor for fordringen, aldrig har anerkendt at være forpligtet til at tilbagebetale afgiften?
- 6) Kan der indføres en regel som den, der er indeholdt i nævnte artikel 29, stk. 4 og 8 — som foreskriver iagttagelse af processuelle formaliteter (såsom forpligtelsen til at give underretning til bestemte kontorer, der henhører under den samme myndighed, som er debitor for afgiften), der ikke krævedes i tidligere sager om tilbagesøgning efter de almindelige regler på området — og kan denne regel anvendes med tilbagevirkende gyldighed?«

¹⁸ Formuleringen af disse spørgsmål, således som den er blevet præciseret i præmisserne til forelæggelseskendelsen og supplementet hertil, viser, at den nationale ret nærer tvivl om, hvorvidt en medlemsstat, uden at overtræde fællesskabsretten, kan

— undergive søgsmål om tilbagebetaling af afgifter i strid med fællesskabsretten, såsom forbrugsafgiften på bananer, betingelser, der er mindre gunstige end dem, der gælder for tilbagesøgningsager mellem private (første og andet spørgsmål)

- ændre, i restriktiv retning, den tilbagesøgningsordning, som gælder for de pågældende afgifter, på et senere tidspunkt i forhold til domme afsagt af Domstolen, som har kendt afgifterne i strid med fællesskabsretten (tredje spørgsmål)

- undergive, navnlig, tilbagebetalingen af afgifterne en betingelse såsom, at afgiften ikke er blevet overvæltet på tredjemand, som ansøgeren om tilbagebetaling formodes ikke at opfylde (fjerde og femte spørgsmål), og

- pålægge en særlig betingelse om, at der skal gives skattekontorerne underretning om kravet om tilbagebetaling af disse afgifter, da kravet i modsat fald ikke behandles (sjette spørgsmål).

Den forelæggende rets kompetence

- ¹⁹ Med hensyn til den bemærkning, som indledningsvis er blevet fremsat af den italienske regering, og hvorefter den forelæggende ret åbenbart ikke har kompetence til at påkende tvisten i hovedsagen, må der henvises til, at Domstolen i dom af 14. januar 1982 (sag 65/81, Reina, Sml. s. 33, præmis 7) principielt fastslog, at det ikke tilkommer den at undersøge, om den kendelse, der forelægges den, er afsagt i overensstemmelse med de nationale bestemmelser vedrørende retternes sammensætning og virkemåde. Domstolen er derfor bundet af en forelæggelseskendelse, der er afsagt af en ret i en medlemsstat, så længe denne ikke er blevet omgjort under en eventuel anke efter national ret (jf. dom af 20.10.1993, sag C-10/92, Balocchi, Sml. I, s. 5105, præmis 16 og 17).

Første og andet spørgsmål

- 20 Med det første og andet spørgsmål spørger den nationale ret nærmere bestemt, om fællesskabsretten er til hinder for, at nationale bestemmelser som dem, der er omtvistet i hovedsagen, undergiver tilbagebetalingen af told eller andre afgifter i strid med fællesskabsretten betingelser, der er mindre gunstige end dem, der gælder for tilbagesøgningssager mellem private.
- 21 Dilexport og Kommissionen har foreslået at besvare dette spørgsmål bekræftende. De henviser til Domstolens praksis (jf. bl.a. domme af 16.12.1976, sag 33/76, Rewe, Sml. s. 1989, og sag 45/76, Comet, Sml. s. 2043), hvoraf fremgår, at selv om tilbagebetaling af told eller fællesskabsstridige afgifter kun kan finde sted i henhold til de materielle og formelle betingelser, som er fastsat ved de forskellige relevante nationale lovgivninger, gælder det dog, at disse betingelser ikke må være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende nationale tilbagesøgningssager. Dilexport og Kommissionen gør gældende, at tilbagebetalingen af retsstridigt opkrævede afgifter i italiensk ret er undergivet reglerne om tilbagesøgningssager mellem private, og at 1990-lovens artikel 29 tilsidesætter det af Domstolen fastslåede principielle forbud mod forskelsbehandling, når tilbagebetalingen af afgifter i strid med fællesskabsretten herved undergives mindre gunstige regler.
- 22 Den italienske, franske og Det Forenede Kongeriges regering kan vel tilslutte sig udtalelserne fra Dilexport og Kommissionen vedrørende de i Domstolens praksis fastslåede principper, men de har i modsætning hertil foreslået et benægtende svar på det forelagte spørgsmål. Ifølge de nævnte regeringer ses det ikke, at de i 1990-lovens artikel 29 nævnte sager er undergivet mindre gunstige regler, især hvad angår forældelsesfristerne, i forhold til de sager om tilbagebetaling af indirekte afgifter og skatter, som ligner dem.
- 23 Det skal påpeges, at retten til at få tilbagebetalt afgifter, som en medlemsstat har opkrævet i strid med fællesskabsrettens bestemmelser, ifølge Domstolens faste

praksis består som en konsekvens af og i tilslutning til de rettigheder, som borgerne er tillagt ved fællesskabsrettens bestemmelser efter den fortolkning, som Domstolen har givet af disse (San-Giorgio-dommen, præmis 12; dom af 2.2.1988, sag 309/85, Barra, Sml. s. 355, præmis 17, og af 6.7.1995, sag C-62/93, BP Supergaz, Sml. I, s. 1883, præmis 40). Medlemsstaten er således som udgangspunkt forpligtet til at tilbagebetale afgifter opkrævet i strid med fællesskabsretten (dom af 14.1.1997, forenede sager C-192/95 — C-218/95, Comateb m.fl., Sml. I, s. 165, præmis 20).

- 24 Imidlertid har Domstolen også i en række afgørelser fastslået, at spørgsmålet om anfægtelse af ulovlige krav om betaling af afgifter og om tilbagesøgning af afgifter, der er betalt med urette, er løst på forskellig måde i de enkelte medlemsstater og inden for samme stat endog kan afhænge af, hvilke typer skatter og afgifter der er tale om. I nogle tilfælde er der, for anfægtelse af sådanne krav, ved lov fastsat præcise frist- og procedureregler for såvel klager til afgiftsmyndighederne som indbringelse af spørgsmålet for domstolene. I andre tilfælde skal sager om tilbagebetaling af urigtigt erlagte afgifter indbringes for de almindelige domstole, i de fleste tilfælde efter de regler, der gælder for tilbagesøgning af beløb erlagt i urigtig formening om skyld, ligesom der er adgang til at anlægge sådanne sager inden for kortere eller længere frister, i visse tilfælde inden for den almindelige formueretlige forældelsesfrist (jf. den seneste afgørelse herom i dom af 17.11.1998, sag C-228/96, Aprile, Sml. I, s. 7141, præmis 17).
- 25 Disse forskelle mellem de nationale ordninger er navnlig en følge af, at der ikke findes fællesskabsretlige bestemmelser om tilbagesøgning af nationale afgifter, der er opkrævet med urette. I en sådan situation tilkommer det hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden at udpege de kompetente retter og fastsætte de procesuelle regler for sagsanlæg til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som fællesskabsretten medfører for borgerne. Disse regler må dog ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og de må heller ikke i praksis gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til Fællesskabets retsorden (effektivitetsprincippet) (jf. den seneste afgørelse herom i dom af 15.9.1998, sag C-231/96, Edis, Sml. I, s. 4951, præmis 19 og 34, sag C-260/96, Spac, Sml. I, s. 4997, præmis 18, samt Aprile-dommen, præmis 18).

- 26 For så vidt angår sidstnævnte princip har Domstolen fastslået, at det er foreneligt med fællesskabsretten, at der af retssikkerhedshensyn fastsættes rimelige, præklusive søgsmålsfrister til beskyttelse af både den afgiftspligtige og den pågældende myndighed (jf. de ovennævnte domme i Rewe-sagen, præmis 5, og Comet-sagen, præmis 17 og 18, af 27.3.1980, sag 61/79, Denkavit italiana, Sml. s. 1205, præmis 23; se også dom af 10.7.1997, sag C-261/95, Palmisani, Sml. I, s. 4025, præmis 28, og af 17.7.1997, sag C-90/94, Haahr Petroleum, Sml. I, s. 4085, præmis 48). Sådanne frister kan ikke antages i praksis at gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til fællesskabsretten. En national, præklusiv frist på tre år, som regnes fra det tidspunkt, hvor den anfægtede betaling foretages, findes herved ikke at være urimelig (jf. Edis-dommen, præmis 35, og Spac-dommen, præmis 19, samt Aprile-dommen, præmis 19).
- 27 Det er en betingelse for, at ækvivalensprincippet er overholdt, at den omtvistede regel finder anvendelse uden forskel på søgsmål, der vedrører tilsidesættelse af fællesskabsretten, og søgsmål, der vedrører tilsidesættelse af national ret, og der er tale om afgifter eller gebyrer af samme art. Dette princip kan derimod ikke fortolkes således, at en medlemsstat er forpligtet til at udvide den gunstigste nationale ordning om tilbagebetaling til at omfatte alle tilbagebetalingskrav vedrørende afgifter eller gebyrer, der er opkrævet i strid med fællesskabsretten (jf. Edis-dommen, præmis 36, og Spac-dommen, præmis 20, samt Aprile-dommen, præmis 20).
- 28 Fællesskabsretten er således ikke til hinder for, at en medlemsstats lovgivning ud over en almindelig forældelsesfrist, der gælder med hensyn til søgsmål med påstand om tilbagebetaling af beløb erlagt i urigtig formening om skyld mellem private, indeholder særlige og mindre gunstige regler med hensyn til indgivelse af klager og anlæggelse af søgsmål med henblik på anfægtelse af gebyrer og andre former for afgifter. Det ville kun forholde sig anderledes, såfremt de pågældende regler alene fandt anvendelse på tilbagebetalingskrav vedrørende sådanne gebyrer og afgifter, der støttes på fællesskabsretten (jf. Edis-dommen, præmis 37, og Spac-dommen, præmis 21, samt Aprile-dommen, præmis 21).
- 29 I den foreliggende sag må det bemærkes, dels at en bortfaldsfrist som den, der er fastsat i 1990-lovens artikel 29, stk. 1, ikke kan betragtes således, at den kun gælder

i søgsmål rejst på fællesskabsretligt grundlag (jf. den ovennævnte Aprile-dom, præmis 22).

- 30 Dels må det bemærkes, at en regel som 1990-lovens artikel 29, stk. 2 — der giver adgang til tilbagebetaling af afgifter, som ikke er blevet overvæltet på andre — ikke, skønt den alene finder anvendelse i søgsmål rejst på fællesskabsretligt grundlag, ud fra ækvivalensprincippet synspunkt er mindre gunstig end de bestemmelser, som gælder for søgsmål på nationalretligt grundlag. I den henseende fastholder artikel 29, stk. 3, hvad angår tilbagesøgningskrav i henhold til national ret, den tidligere gældende ordning ifølge artikel 19 i lovdekretet af 1982.
- 31 I øvrigt fremgår det af de for Domstolen fremlagte oplysninger fra den italienske regering, at den treårige forældelsesfrist, der tager sigte på alle sager om tilbagebetaling af beløb betalt i forbindelse med toldekspedition, ganske svarer til den frist, som ifølge den italienske lovgivning gælder for sager om tilbagebetaling af en hel række indirekte afgifter (ovennævnte Aprile-dom, præmis 29), hvis formål kan antages at være om ikke identisk, så i det mindste stærkt sammenligneligt med formålet med den, som gælder for de pågældende sager i tvisten i hovedsagen.
- 32 Det tilkommer imidlertid den nationale ret i sidste instans at sikre sig dels, at de mere gunstige vilkår ikke ville have været gældende, såfremt den omtvistede afgift havde været uforenelig — ikke, som her i sagen — med en fællesskabsretlig regel, men med en national regel, dels at de gældende betingelser ikke gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at hævde de rettigheder, der består ifølge Fællesskabets retsorden.
- 33 Herefter må der svares på det første og andet spørgsmål, at fællesskabsretten ikke er til hinder for, at nationale bestemmelser undergiver tilbagebetalingen af told eller andre afgifter i strid med fællesskabsretten betingelser om frister og procedurer,

der er mindre gunstige end dem, der gælder for tilbagesøgningssager mellem private, når disse betingelser anvendes på samme måde i tilbagesøgningssager såvel på fællesskabsretligt som på nationalretligt grundlag og ikke gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at hævde tilbagesøgningsretten.

Tredje spørgsmål

- 34 Den nationale rets tredje spørgsmål er, om fællesskabsretten er til hinder for, at en medlemsstat efter Domstolens afsigelse af domme, der kender skatter eller afgifter stridende mod fællesskabsretten, vedtager bestemmelser, som gør betingelserne for at tilbagesøge disse skatter og afgifter mindre gunstige end dem, der ville gælde, såfremt de ikke var blevet vedtaget.
- 35 Kommissionen har påpeget, at Domstolen i den ovennævnte Deville-dom fastslog, at fællesskabsretten var til hinder for, at den nationale lovgiver efter Domstolens afsigelse af en dom, der kender en afgift traktatstridig, vedtager bestemmelser, som konkret forringer mulighederne for tilbagesøgning af disse afgifter. Kommissionen vil ikke udelukke, at det er tilfældet i hovedsagen, men finder, at det tilkommer den nationale ret at bringe dette på det rene.
- 36 For sit vedkommende har den franske regering gjort gældende, at medlemsstaterne frit kan fastsætte og ændre, endog med tilbagevirkende gyldighed, betingelserne for at anlægge sag med påstand om tilbagebetaling af told og afgifter, herunder også efter afsigelsen af domme fra Domstolen, såfremt disse betingelser ikke er diskriminerende eller i praksis gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt for de afgiftspligtige at hævde de rettigheder, der er tillagt dem ved Fællesskabets retsorden. Navnlig må det ifølge regeringen sikres, at den forkortede forældelsesregel ikke pludseligt bevirker ikke-behandling af ansøgninger om tilbagebetaling, som gyldigt kunne være blevet fremsat under den tidligere lovgivning, eller i hvert fald

bør det sikres, at de afgiftspligtige har en rimelig frist til at varetage deres rettigheder i.

- 37 Det må påpeges, at Domstolen i dommen i Barra-sagen, præmis 19, fastslog, at fællesskabsretten er til hinder for en national lovbestemmelse, hvorefter kun personer, der har gjort et tilbagesøgningskrav gældende inden afsigelsen af en dom, hvorved Domstolen udtalte, at en afgift er i strid med traktaten, kan få afgiften tilbagebetalt. En sådan bestemmelse fratager uden videre fysiske eller juridiske personer, som ikke opfylder denne betingelse, retten til at få tilbagebetalt et beløb, der er erlagt i urigtig formening om skyld, hvorfor bestemmelsen gør det umuligt for borgerne at påberåbe sig de rettigheder, der er tillagt dem ved fællesskabsretten.
- 38 Tilsvarende kendte Domstolen i dommen i Deville-sagen for ret, at en national lovgiver ikke, efter at Domstolen har afsagt en dom, hvoraf det fremgår, at en bestemt lovgivning er uforenelig med traktaten, må fastsætte en processuel regel, som konkret forringer mulighederne for tilbagesøgning af afgifter, som er opkrævet med urette i henhold til denne lovgivning.
- 39 Det fremgår af de nævnte domme, at en medlemsstat ikke må udstede bestemmelser, i hvilke der med hensyn til tilbagesøgning af en afgift, som ved dom afsagt af Domstolen er erklæret uforenelig med fællesskabsretten, eller hvis uforenelighed med fællesskabsretten følger af en sådan dom, fastsættes betingelser, der konkret vedrører den pågældende afgift, og som er mindre gunstige end dem, der uden sådanne betingelser ville have været gældende med hensyn til kravet om tilbagebetaling af den pågældende afgift (Edis-dommen, præmis 24).
- 40 Konkret er det tilstrækkeligt at henvise til, at Domstolen allerede i præmis 29 og 31 i dommen af 17. november 1998 i Aprile-sagen, der er nævnt ovenfor, har fastslået, at den omtvistede bestemmelse ganske vist forkorter den frist, hvorunder der kan fremsættes krav om tilbagebetaling af fejlagtigt betalte beløb i forbrugsafgift på bananer, men at den gælder for samtlige beløb betalt i forbindelse med toldekspeditioner, som den undergiver en forældelses- og præklusionsordning svarende til

den, der gælder for en hel række interne afgifter, gebyrer mv. Domstolen har således antaget, at en bestemmelse som 1990-lovens artikel 29 er forenelig med fællesskabsretten.

- 41 Under disse omstændigheder kan den omtvistede lovgivning ikke anses for en foranstaltning, som konkret skal begrænse virkningerne af det af Domstolen antagne i dommene om forbrugsafgiften på bananer.
- 42 Således som Domstolen allerede har fastslået i dommen af 17. november 1998 i den ovennævnte Aprile-sag, præmis 28, fastsætter den omtvistede bestemmelse en tilstrækkelig lang frist til, at den effektivt sikrer retten til tilbagebetaling. Det bemærkes herved nærmere, at det fremgår af de skriftlige og mundtlige indlæg, der er afgivet for Domstolen, at de italienske domstole, herunder Corte Suprema di cassazione, har fortolket bestemmelsen således, at den hjemlede mulighed for, at der kunne anlægges sag senest tre år efter bestemmelsens ikrafttræden. Under de omstændigheder kan det ikke antages, at bestemmelsen reelt har tilbagevirkende gyldighed.
- 43 Det tredje spørgsmål må følgelig besvares med, at fællesskabsretten ikke er til hinder for, at en medlemsstat efter Domstolens afsigelse af domme, der kender skatter eller afgifter stridende mod fællesskabsretten, vedtager bestemmelser, som gør betingelserne for at tilbagesøge disse skatter og afgifter mindre gunstige end dem, der ville gælde, såfremt de ikke var blevet vedtaget, forudsat at denne ændring ikke konkret har taget sigte på de nævnte skatter og afgifter, og forudsat at de nye bestemmelser ikke gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at hævde tilbagesøgningsretten.

Fjerde og femte spørgsmål

- 44 Med det fjerde og femte spørgsmål spørger den nationale ret, om fællesskabsretten er til hinder for, at en medlemsstat undergiver tilbagebetalingen af told og andre afgifter i strid med fællesskabsretten en betingelse, såsom at tolden eller afgifterne ikke er blevet overvæltet på tredjemand, hvis opfyldelse det påhviler ansøgeren at bevise.
- 45 Ifølge Dilexport og Kommissionen bør disse spørgsmål besvares bekræftende. Dilexport og Kommissionen henviser til, at Domstolen navnlig i den ovennævnte San Giorgio-dom fastslog, at fællesskabsretten er til hinder for formodninger eller bevisregler, der pålægger den afgiftspligtige byrden ved at bevise, at de med urette betalte afgifter ikke er blevet overvæltet på andre retssubjekter, eller i forbindelse med særlige begrænsninger med hensyn til formen for det krævede bevis, såsom udelukkelse af ethvert andet bevismiddel end det skriftlige bevis. Den franske regering, som anfører, at affattelsen af 1990-lovens artikel 29, stk. 2, ikke indeholder nogen bevisbyrde-regel, deler dette synspunkt, såfremt den nationale lovgivning skal fortolkes i den af den nationale ret angivne retning.
- 46 Den italienske regering har gjort gældende, at 1990-lovens artikel 29, stk. 2, i modsætning til, hvad der oplyses af den forelæggende ret, ifølge fast praksis ved Corte Suprema di cassazione fortolkes således, at myndighederne har bevisbyrden for, at den omtvistede told eller afgift er blevet overvæltet på tredjemand, på grundlag af lovlige bevismidler ifølge national ret, såsom særligt bestyrkede, præcise og samstemmende formodninger eller erklæringer afgivet af bogholderimæssigt sagkyn-dige.
- 47 Der må herved henvises til Domstolens praksis, hvorefter fællesskabsretten ikke er til hinder for, at et nationalt retssystem ikke anerkender tilbagebetaling af afgifter opkrævet med urette, såfremt dette måtte føre til en ugrundet berigelse. Fra et fællesskabsretligt synspunkt er der derfor intet til hinder for, at nationale retter i overensstemmelse med deres nationale regler tager hensyn til, om de med urette opkrævede afgifter har kunnet indregnes i varepriserne og således har kunnet over-

væltet på køberne. Det kan derfor ikke betragtes som stridende mod fællesskabsretten, at nationale lovbestemmelser i princippet udelukker tilbagebetaling af afgifter og skatter opkrævet i strid med fællesskabsretten, når det er godtgjort, at den afgiftspligtige faktisk har overvæltet dem på andre (San Giorgio-dommen, præmis 13, og Comateb m.fl.-dommen, præmis 21, samt dommen af 27.2.1980, sag 68/79, Just, Sml. s. 501, præmis 26).

- 48 Derimod findes det stridende mod fællesskabsretten, at der indføres bevisregler, der gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at opnå tilbagebetaling af afgifter opkrævet i strid med fællesskabsretten. Dette vil især være tilfældet i forbindelse med formodninger eller bevisregler, der pålægger den afgiftspligtige byrden ved at bevise, at de med urette betalte afgifter ikke er blevet overvæltet på andre retssubjekter, eller i forbindelse med særlige begrænsninger med hensyn til formen for det krævede bevis (San Giorgio-dommen, præmis 14, og dom af 25.2.1988, forenede sager 331/85, 376/85 og 378/85, Bianco og Girard, Sml. s. 1099, præmis 12).
- 49 Konkret bestemmer 1990-lovens artikel 29, stk. 2, at de deri nævnte skatter og andre former for afgifter tilbagebetales, når de er i strid med fællesskabslovgivningen, medmindre byrden er blevet overvæltet på andre retssubjekter.
- 50 Der er imidlertid uenighed mellem den italienske regering og den nationale ret om, hvorledes man skal forstå den fortolkning, der i italiensk retspraksis gives af denne bestemmelse.
- 51 Det må herved påpeges, at Domstolen ikke har kompetence til at fortolke national ret (jf. bl.a. den ovennævnte Deville-dom, præmis 17), og at det alene tilkommer de nationale domstole at fastlægge den nøjagtige betydning af nationale administrative eller ved lov fastsatte bestemmelser (jf. i denne retning dom af 16.4.1991, sag

C-347/89, Eurim-Pharm, Sml. I, s. 1747, præmis 15, og af 16.12.1992, forenede sager C-132/91, C-138/91 og C-139/91, Katsikas m.fl., Sml. I, s. 6577, præmis 39).

- 52 Såfremt der, således som den nationale ret antager, findes en formodning om, at man på tredjemand har overvæltet skatter og afgifter, der er blevet ulovligt opkrævet, og såfremt det påhviler ansøgeren at afkræfte formodningen for at opnå tilbagebetaling af skatten, må det antages, at de omtvistede bestemmelser strider mod fællesskabsretten.
- 53 Såfremt det, således som det hævdes af den italienske regering, påhviler myndighederne ved ethvert i national ret anerkendt bevismiddel at påvise, at afgiften er blevet overvæltet på andre, må det derimod antages, at de omhandlede bestemmelser ikke strider mod fællesskabsretten.
- 54 Det fjerde og femte spørgsmål må derfor besvares med, at fællesskabsretten er til hinder for, at en medlemsstat undergiver tilbagebetalingen af told og andre afgifter i strid med fællesskabsretten en betingelse, såsom at tolden eller afgifterne ikke er blevet overvæltet på tredjemand, hvis opfyldelse det påhviler ansøgeren at bevise.

Sjette spørgsmål

- 55 Med det sjette spørgsmål søger den nationale ret klarlagt, om fællesskabsretten er til hinder for, at et krav om tilbagebetaling af told eller andre afgifter i strid med fællesskabsretten undergives en betingelse om underretning til det skattekontor, som har modtaget ansøgerens selvangivelse for det pågældende skatteår, idet kravet i modsat fald ikke vil blive behandlet.

- 56 Den italienske regering har gjort indsigelse mod påkendelsen af spørgsmålet med henvisning til, at den forelæggende ret ikke har begrundet dets nytte i hovedsagen. Herved skal der blot henvises til Domstolens faste praksis, hvorefter den nationale ret bedst er i stand til at vurdere, hvorvidt en præjudiciel afgørelse er nødvendig, inden den afsiger dom (jf. i denne retning ovennævnte Aprile-dom, præmis 11).
- 57 Dilexport har gjort gældende, at det processuelle krav, som fremgår af 1990-lovens artikel 29, stk. 4 og 8, både er udtryk for forskelsbehandling og tilbagevirkning. Imidlertid har Dilexport under den mundtlige forhandling indrømmet, at den omtvistede pligt ikke angår skatteårene inden 1990-lovens ikrafttræden, hvilket fremgår af nyere praksis ved Corte Suprema di cassazione, der nævnes i punkt 59 i generaladvokatens forslag til afgørelse.
- 58 Kommissionen og de regeringer, der har indgivet indlæg til Domstolen, antager for deres vedkommende, at betingelsen om underretning af kravet til det skattekontor, som modtager den pågældendes selvangivelse, ikke strider mod det fællesskabsretlige ækvivalensprincip.
- 59 I den henseende må det klart antages, at 1990-lovens artikel 29, stk. 4, finder anvendelse på samtlige de skatter og afgifter, som nævnes i artiklens stk. 2 og 3, hvorved det ikke har betydning, om tilbagesøgningskravet hviler på national ret eller fællesskabsretten.
- 60 Den omtvistede ordning, som ifølge parternes samstemmende opfattelse ikke længere har tilbagevirkning, har således hverken til virkning at afskære de pågældende fra den effektive gennemførelse af fællesskabsretten eller til virkning at sætte dem i en mindre gunstig situation end den, de ville være i, såfremt de fremsatte krav om tilbagebetaling af skatter eller andre former for afgifter, der er i strid med national ret.

- 61 Det sjette spørgsmål må derfor besvares med, at fællesskabsretten ikke er til hinder for, at et krav om tilbagebetaling af told eller andre afgifter i strid med fællesskabsretten undergives en betingelse uden tilbagevirkende gyldighed om, at der gives underretning til det skattekontor, som har modtaget ansøgerens selvangivelse for det pågældende skatteår, idet kravet i modsat fald ikke vil blive behandlet.

Sagens omkostninger

- 62 De udgifter, der er afholdt af den italienske regering, den franske regering og af Det Forenede Kongeriges regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Pretura circondariale di Bolzano, Sezione Distaccata di Vipiteno, ved kendelse af 17. august 1996, suppleret ved kendelse af 28. oktober 1996, for ret:

- 1) Fællesskabsretten er ikke til hinder for, at nationale bestemmelser undergiver tilbagebetalingen af told eller andre afgifter i strid med fællesskabsretten betingelser om frister og procedurer, der er mindre gunstige end dem,

der gælder for tilbagesøgningssager mellem private, når disse betingelser anvendes på samme måde på tilbagesøgningssager såvel på fællesskabsretligt som på nationalretligt grundlag, og ikke gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at hævde tilbagesøgningsretten.

- 2) Fællesskabsretten ikke er til hinder for, at en medlemsstat efter Domstolens afsigelse af domme, der kender skatter eller afgifter stridende mod fællesskabsretten, vedtager bestemmelser, som gør betingelserne for at tilbagesøge disse skatter og afgifter mindre gunstige end dem, der ville gælde, såfremt de ikke var blevet vedtaget, forudsat at denne ændring ikke konkret har taget sigte på de nævnte skatter og afgifter, og forudsat at de nye bestemmelser ikke gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at hævde tilbagesøgningsretten.
- 3) Fællesskabsretten er til hinder for, at en medlemsstat undergiver tilbagebetalingen af told og andre afgifter i strid med fællesskabsretten en betingelse, såsom at tolden eller afgifterne ikke er blevet overvæltet på tredjemand, hvis opfyldelse det påhviler ansøgeren at bevise.
- 4) Fællesskabsretten er ikke til hinder for, at et krav om tilbagebetaling af told eller andre afgifter i strid med fællesskabsretten undergives en betingelse uden tilbagevirkende gyldighed om, at der gives underretning til det skattekontor, som har modtaget ansøgerens selvangivelse for det pågældende skatteår, idet kravet i modsat fald ikke vil blive behandlet.

Puissochet

Gulmann

Edward

Sevón

Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 9. februar 1999.

R. Grass

J.-P. Puissochet

Justitssekretær

Formand for Femte Afdeling